

Joke en Anco Heida

Gildeboeren Anco en Joke Heida uit Koudum horen bij de twaalf melkveehouders die melk leveren voor het nieuwe merk Weide Weelde.

Aantal koeien:	94
Aantal stuks jongvee:	50
Jaarproductie:	750.000 kg
Grondgebruik:	47 ha gras, 6,5 ha natuurgras en 3,5 ha mais

Gildeboeren Anco en Joke Heida produceren melk met extra aandacht voor natuur en weidevogels

Hart voor natuur en economie

De koeien van Anco en Joke Heida uit Koudum produceren melk voor het nieuwe zuivelmerk Weide Weelde. Om zich aan te kunnen sluiten bij dat initiatief van het Boerengilde, startten de Friese melkveehouders in 2015 opnieuw met weiden. 'Ik denk dat het wel een koeiengeneratie kost voordat de koeien, en ikzelf, het weiden weer goed in de vingers hebben', zegt Anco Heida.

tekst Inge van Drie

Het reclamebord staat nog in de schuur. Weide Weelde staat er met grote letters op. Een afbeelding van een grutto siert het bord, dat een aandenken is aan de lancering van het nieuwe zuivelmerk Weide Weelde.

Het nieuwe merk is een initiatief van twaalf melkveehouders uit Noord-Nederland, allemaal lid van coöperatie NoorderlandMelk, die samen het Boerengilde vormen. Hun missie? 'We willen melk produceren en tegelijkertijd rekening houden met weidevogels, natuur en biodiversiteit', zegt Anco Heida (49). De melkveehouder uit Koudum is een van de twaalf gildeboeren. Samen met zijn vrouw Joke (45) heeft hij een bedrijf met

94 koeien en bijna zestig hectare grond in de Friese Zuidwesthoek.

Heida sloot zich in 2014 aan bij het Boerengilde. De drie oprichters van het Boerengilde zochten nog een vierde veehouder om een voldoende grote melkplas te kunnen realiseren. Via zijn vrouw Joke, die bestuurslid is van natuurcollectief Súdwestkust, kwamen ze uit bij Anco Heida.

Opnieuw weiden

Hoewel Heida zichzelf omschrijft als een natuurliefhebber, hapte hij niet meteen toe. De grootste hobbel: hij zou weer opnieuw moeten gaan weiden. 'We waren in 2010 gestopt met weiden. Dat weiden

ging elk jaar slechter. Eerst weidden we zelfs dag en nacht, maar langzamerhand werd het aantal uren weidegang steeds minder. Omdat we steeds meer koeien kregen en krap in het ruwvoer zaten, bleef eerst het jongvee helemaal binnen. Maar de vaarzen moesten daardoor heel erg wennen aan het weiden en bleven bij de draad staan. Toen zijn we gestopt met weiden en ben ik gaan zomerstalvoeren.' Maar ergens miste de Friese melkveehouder het weiden toch. 'Het lijkt alsof je vooral de mooie dingen onthoudt als je eenmaal gestopt bent. Dat beeld van een tevreden koppel dat lekker in het land aan het weiden is. En eigenlijk vond ik ook wel dat koeien buiten horen.'

In de overweging van Heida speelde ook mee dat de druk om te weiden bij zijn zuivelcoöperatie NoorderlandMelk steeds groter werd.

Uiteindelijk besloot hij daarom in te gaan op het verzoek zich aan te sluiten bij het Boerengilde. Heida koos daarmee niet voor de gemakkelijkste weg. 'Ik heb het nu veel drukker. Het op stal houden van de koeien is arbeidstechnisch veel gemakkelijker. En stalvoeren is ook economisch aantrekkelijk. We hoefden minder te kuilen en van inkuilverliezen heb je geen last.'

Leren weiden kost tijd

In 2015 gingen de staldeuren voor het eerst weer open. De melkkoeien gaan minimaal 180 dagen – twee maanden langer dan de eis voor 'gangbare' weidezuivel – naar buiten. Ook het jongvee gaat minimaal drie maanden de wei in. Vanuit het keukenraam ziet het er prachtig uit. De koeien liggen rustig te herkauwen. In de verte trekt een zeilschip langzaam voorbij; de boerderij ligt midden in het Friese merengebied. Maar Heida is ook eerlijk: het opnieuw leren weiden valt niet mee. 'Zeker bij slecht weer gaan de koeien met z'n allen bij de draad staan. Leren weiden kost tijd. Ik denk dat het wel een koeien-generatie duurt voordat de koeien, en ikzelf, het weiden weer goed in de vingers hebben. Maar het gaat dit jaar al een stukje beter dan vorig jaar.'

In het verleden weidde Heida de koeien om de drie dagen om. Nu heeft hij voor stripgrazen gekozen. Elke dag krijgen de koeien er een nieuw stukje gras bij. Op stal krijgen ze daarnaast 's nachts nog vers gras. 'We zijn half juni begonnen met stalvoeren, omdat de kuil op was. Het streven is dat we volgend jaar het hele jaar kuil kunnen voeren 's nachts. Dit jaar lijkt er in ieder geval wel veel

gras te groeien, meer dan in 2015.' Heida schat in dat hij ongeveer negen ton droge stof gras van zijn grasland haalt. 'We zijn elk jaar ongeveer 1,5 ton, grofweg de halve eerste snede, kwijt aan de ganzen. Ook hebben we droogtegevoelige grond; er ontstaan snel scheuren in de klei, waardoor we opbrengst verliezen.'

25 stuks jongvee op 100 koeien

Het weiden levert zeker positieve punten op. Zo is de klauwgezondheid verbeterd, constateert Heida. 'Voetbaden zijn in de zomerperiode niet meer nodig.' Ook de uiergezondheid is erop vooruitgegaan. Gemiddeld ligt het celgetal op ongeveer 180.000 cellen per ml. De vruchtbaarheid is nog wel een aandachtspunt. 'We zaten altijd op een tussenkalftijd van 410 dagen, maar vorig jaar zijn we uitgelopen naar 440 dagen. Ik denk echt dat dat komt doordat de koeien in de zomer niet genoeg voer hebben opgenomen. Ze stonden te lang aan de draad te kijken.'

Ook de melkproductie is vorig jaar met zo'n 200 liter gezakt. Nu ligt de productie op ongeveer 8200 kg melk met 4,50% vet en 3,60% eiwit. 'Ik wil wel naar 9000 liter, maar dat heeft tijd nodig. Als het weiden beter gaat, zal ook de productie weer stijgen.' Al vindt Heida een hoge levensduur belangrijker dan een hoge melkproductie. 'Ik houd jaarlijks 25 stuks jongvee aan. Dat is op een veestapel van bijna honderd koeien best krap. Daarom heb ik er belang bij dat de koeien oud worden, anders heb ik te weinig instroom van nieuwe vaarzen.'

In zijn fokkerijbeleid legt Heida daarom de nadruk op levensduur, beenwerk en vruchtbaarheid, waarbij hij de melkplas niet uit het oog verliest. Alle pinken en de beste twintig procent van zijn melkkoeien insemineert hij met geseekt sperma. Op dit moment gebruikt Heida daarvoor

De weidevogels komen voedsel halen op het speciaal aangelegde plasdrasperceel

Delta Bookem Danno, Bouw Rocky en De Vlotenburg Fantasy. De andere koeien krijgen een witblauwstier als partner.

Naar 20 procent natuur

Wat stellen de gildebouwers zich nog meer ten doel behalve minimaal een half jaar weidegang? Een van de voorwaarden is ook dat het aandeel natuur op de bedrijven minimaal tien procent van de grond is. Heida heeft 6,5 hectare natuurgrasland op afstand met een beheerpakket. Dat maait hij twee keer per jaar. Op de huiskavel heeft hij daarnaast twee hectare grasland ingericht als natuurlijk grasland, een hectare met verlate maaidatum en een hectare kruidenrijk grasland. Daarnaast heeft de melkveehouder een plasdrasperceel van 200 bij 5 meter aangelegd. 'Met de kraan hebben we de grond wat verlaagd en een pomp op zonnecellen zorgt ervoor dat er water op staat. De weidevogels, vooral grutto's, tureluurs en Kieviten, komen daar voedsel halen. Dat is een mooi gezicht. We hopen dat het eraan bijdraagt dat er weer meer weidevogels hier gaan nestelen.'

De melkkoeien gaan minimaal 180 dagen per jaar naar buiten

Foto boven: Tachtig procent van de melkkoeien krijgt een witblauwstier als partner
 Foto midden: Het natuurhooi dat Heida wint, gaat naar de droge koeien
 Foto onder: 's Nachts krijgen de koeien nog vers gras op stal

Het streven van de gildeboeren is dat het aandeel natuur op de lange termijn naar twintig procent gaat. Om de boeren daarin financieel te ondersteunen, gaat twee cent van elk Weide Weelde-pak naar een soort weidefonds. Met dat geld kunnen de boeren investeringen doen om het aandeel natuur op hun bedrijf te verhogen. Daarnaast krijgen de gildeboeren twee cent per kilo geproduceerde melk extra: één cent voor weidegang én één cent als gildeboer vanuit NoorderlandMelk.

'Nu heb ik acht hectare natuurgrasland. Maar voor een aandeel van twintig procent natuur zou er nog drie hectare bij moeten. De graslandproductie gaat dan wel achteruit en dat betekent dat ik wellicht extra voer moet aankopen. Dat extra geld hebben we daarvoor gewoon nodig. Ik ben een natuurliefhebber, maar de economie moet wel vooropstaan', geeft Heida aan.

Nu gaat het natuurhooi dat Heida wint, nog naar de droge koeien. Ook het jongvee krijgt een deel. Maar als het aandeel natuurhooi nog groter wordt, overweegt hij wat bij te mengen in het rantsoen van de melkkoeien. 'Wellicht heeft dat weer consequenties voor de melkproductie.'

Ruimte voor nieuw merk

In de koelkast staat een pak Weide Weelde-karnemelk. Heida denkt dat er ruimte is in de markt voor het nieuwe merk. 'Ik denk zeker dat dit initiatief consumenten aanspreekt. Maar mensen moeten het wel weten te vinden. Het helpt dat de Vogelbescherming ons steunt. Die brengt het onder de aandacht bij de leden.' Het begin is in ieder geval goed geweest, constateert Heida. 'Maar nu moeten we volhouden. Het voelt wel als een verantwoordelijkheid. Enerzijds om te zorgen dat er genoeg afzet is, maar ook om ervoor te zorgen dat het aantal weidevogels weer toeneemt.'

Heida heeft er geen spijt van dat hij zich heeft aangesloten bij het Boerengilde. De manier van boeren past bij hem. 'Dat heel grote spreekt me niet aan. Ik heb ook niet het idee dat je daar meer geld aan overhoudt. Wij willen laten zien dat je met minder leveren ook een goede boterham kunt verdienen.'

Tien miljoen liter melk voor Weide Weelde

De twaalf melkveehouders die melk produceren voor Weide Weelde, zijn lid van zuivelcoöperatie NoorderlandMelk. Hun koeien weiden minimaal 180 dagen en het aandeel natuur op hun bedrijf is mi-

nimaal tien procent. NoorderlandMelk haalt de melk apart op en laat die verwerken bij Katshaar Zuivel. De pakken melk, karnemelk en yoghurt van Weide Weelde staan in de schappen bij onder

meer alle Jumbo-supermarkten. Het gaat in eerste instantie om een melkplas van jaarlijks tien miljoen liter melk. Als de vraag toeneemt, wordt de groep gildeboeren uitgebreid.